

ПОНЯТТЯ ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

THE CONCEPT OF PROOF IN CIVIL PROCEDURE LAW

Тунік Ю.М., к.ю.н.,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін

Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»

Інститут доказування в цивільному процесуальному праві, як галузі права є важливим правовим явищем. Його важливість для суспільства полягає в тому, що без чіткої, зрозумілої для всіх учасників цивільного процесу, досконалої процедури доказування закріпленої в нормах цивільного процесуального права не можливо досягти мети цивільного судочинства, а саме ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Невідповідність норм інституту доказування в цивільному процесі меті судочинства ставить під сумнів можливість справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ судами з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

В зв'язку з цим дослідження поняття доказування, як одного із ключових понять інституту цивільного процесуального права має важливе концептуальне значення для подальшого удосконалення цивільно процесуальної науки.

При цьому запропоновано новий підхід до дослідження поняття доказування з точки зору особливостей правового регулювання суспільних відносин які виникають в процесі доказування при розгляді цивільних справ в суді.

Такий підхід дає можливість висвітлення особливостей правового регулювання норм інституту доказування в цивільному процесі в контексті фундаментальних положень теорії і права щодо предмету регулювання, при цьому акцентуючи увагу на доказуванні не як процесуальній діяльності її суб'єктів, а як сфері специфічних суспільних відносин.

Роль правового регулювання доказування полягає в тому, що саме завдяки належному правовому регулюванню доказової діяльності суду та учасників цивільного процесу, при розгляді цивільної справи, можливе досягнення ефективного рівня захисту прав, свобод та інтересів осіб.

Ключові слова: доказування, цивільне судочинство, суспільні відносини, об'єкт та мета правового регулювання.

The institution of proof in civil procedural law, as a branch of law, is an important legal phenomenon. Its importance for society lies in the fact that without a clear, understandable for all participants in the civil process, a perfect procedure of proof enshrined in the norms of civil procedural law, it is impossible to achieve the goal of civil proceedings, namely the effective protection of violated, unrecognized or disputed rights, freedoms or interests of individuals persons, rights and interests of legal entities, interests of the state.

The inconsistency of the norms of the institution of proof in the civil process with the purpose of the judicial proceedings calls into question the possibility of a fair, impartial and timely consideration and resolution of civil cases by the courts in order to effectively protect the violated, unrecognized or contested rights, freedoms or interests of natural persons, the rights and interests of legal entities, and the interests of the state.

In this regard, the study of the concept of proof, as one of the key concepts of the institute of civil procedural law, has important conceptual importance for the further improvement of civil procedural science.

At the same time, a new approach to the study of the concept of proof is proposed from the point of view of the peculiarities of legal regulation of social relations that arise in the process of proof during consideration of civil cases in court.

This approach makes it possible to highlight the peculiarities of the legal regulation of the norms of the institution of proof in civil proceedings in the context of the fundamental provisions of theory and law regarding the subject of regulation, while focusing on proof not as a procedural activity of its subjects, but as a sphere of specific social relations.

The role of legal regulation of evidence is that precisely thanks to the proper legal regulation of evidentiary activities of the court and civil process participants, when considering a civil case, it is possible to achieve an effective level of protection of the rights, freedoms and interests of individuals.

Key words: evidence, civil proceedings, social relations, object and purpose of legal regulation.

Постановка проблеми. Інститут доказування в цивільному процесуальному праві, як галузі права є важливим правовим явищем. Його важливість полягає в тому, що без чіткої, зрозумілої для всіх учасників цивільного процесу, досконалої процедури доказування закріпленої в нормах цивільного процесуального права не можливо досягти мети цивільного судочинства, а саме ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Невідповідність норм інституту доказування в цивільному процесі меті судочинства ставить під сумнів можливість справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ судами з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Відповідно до діючих норм процесуального права повне, всебічне, об'єктивне з'ясування обставин цивільної справи, на якій сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень можливо досягнути тільки у результаті здійснення судом та учасниками судового процесу

дослідження наявних у справі доказів наданих сторонами відповідно до послідовної процедури доказування, яка складається з дій щодо зазначення, збирання, подання, дослідження та оцінки доказів в установленому цивільно процесуальними нормами порядку.

Таким чином, саме за допомогою норм інституту доказування забезпечується чітка послідовність доказової діяльності, а також відповідність використовуваних доказів при розгляді цивільної справи установленим у законі вимогам.

В зв'язку з викладеним, можна прийти до висновку, що доказування є однією із центральних складових цивільного судочинства, дія якого направлена на досягнення його головної мети – захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Отже, важливість місця інституту доказування в цивільному процесуальному праві обумовлює актуальність та потребу у дослідженні одного із його ключових понять, а саме поняття доказування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інституту доказування в судочинстві завжди при-

вертали увагу науковців. Різні аспекти поняття доказування досліджували такі вчені, як М.І. Штефан, М.А. Вікут, М.С. Шакарян, М.К. Треушніков, Г.Л. Осюкіна, В.Д. Андрійцьо, Т.М. Кучер, С.Я. Фурса, М.Г. Авдюков, Ю.С. Гамбаров, Е.В. Васьковський, А.Ф. Клейман, К.І. Малишев, Т.В. Сахнов, А.С. Штефан, М.С. Юдельсон, Т.М. Яблочков, В.В. Ярков, А.Т. Боннер, С.В. Курильов, Р.Ф. Гонгалло, В.О. Ермолаєва, І.В. Андронов та інші.

Але, незважаючи на високий рівень уваги науковців до проблем доказування в наукових колах, відсутня єдність в розумінні поняття доказування в цивільному процесі.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Питання доказування в теорії цивільного процесуального права є дискусійним тому, що, по-перше, доказування є багатограним явищем і вчені, судді, адвокати до його дослідження та застосування підходять з різноманітних точок зору, а по-друге, в цивільному процесуальному законодавстві відсутнє його нормативне закріплення. Враховуючи, неоднозначність судової практики при застосуванні положень норм доказування викликає потребу в дослідженні поняття доказування в цивільному процесі з точки зору особливостей його правового регулювання.

Формулювання цілей статті. Метою наукової публікації є висвітлення особливостей правового регулювання доказування в цивільному процесі в контексті фундаментальних положень теорії і права щодо предмету регулювання, акцентуючи увагу на доказуванні не як процесуальній діяльності її суб'єктів, а як сфері специфічних суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової думки вчених, які досліджують проблеми інституту доказування в цивільному процесі дає можливість виділити декілька основних точок зору науковців щодо правової природи поняття доказування в цивільному процесі.

Перша точка зору полягає в дослідженні поняття доказування з позиції процесуальної діяльності суду та осіб які беруть участь у розгляді цивільної справи.

Так С.Я. Фурса доказування визначає як “регламентовану в певний порядок процесуальну діяльність зі збирання, витребування і надання суду доказів суб'єктами, які за цивільним процесуальним законодавством вправі подавати докази в конкретній справі на різних стадіях її розвитку” [1, 361].

Т.В. Цюра пропонує взагалі розглядати поняття доказування тільки як зміст таких процесуальних дій, як збирання (в тому числі витребування доказів адвокатами і прокурорами) і надання суду доказів особами, які беруть участь в справі [2, 4].

Друга точка зору зводиться до того, що доказування є процесуальним засобом пізнання у цивільному судочинстві.

Так, А.С. Штефан висловлено міркування, за яким доказування є різновидом судового пізнання, яке поєднує розумову і практичну (процесуальну) діяльність його суб'єктів і спрямоване на досягнення відповідності висновків суду фактичним обставинам справи в їх юридичному значенні, що здійснюється за допомогою доказів у визначеній законом процесуальній формі [3, 70].

С.В. Васильєв також пропонує розглядати доказування як розумову та процесуальну діяльність суду та інших учасників цивільного процесу, спрямовану на встановлення істини по конкретній справі і вирішення спору між сторонами [4, 480].

Третя точка зору полягає в розгляді доказування у цивільному процесі з позиції одного з ключових інститутів цивільного процесуального права.

О. Грабовська пропонує доказування у цивільному процесі розглядати як один з галузевих інститутів цивільного процесуального права, який складається з сукупності норм, що регулюють процесуальну діяльність по доказуванню [5, 17].

Наведені погляди та висновки вчених про сутність доказування у цивільному судочинстві враховують специфіку доказування як процесуальної та розумової діяльності різноманітних суб'єктів доказування, дають оцінку змісту, стадіям та меті судового доказування.

Безумовно дослідження поняття доказування з точки зору розумової та процесуальної діяльності диктується самою специфікою цього виду діяльності. Так як доказування є різновидом практичної діяльності людини, з однієї сторони, це процес пізнання (розумова діяльність людини) спрямований на встановлення істини у цивільній справі, а з другої сторони це процесуальна (практична) діяльність учасників процесу яка здійснюється шляхом зазначення, подання, прийняття, збирання, витребування, дослідження і оцінки доказів в суді.

Розумова діяльність людини підпорядкована законам логічного мислення, який є психічним процесом відображення об'єктивної реальності і вищим ступенем людського пізнання, а практична діяльність, тобто процесуальні дії з доказування, підпорядкована приписам цивільно-процесуальних норм.

Але не слід залишати поза увагою, що інститут доказування з точки зору юридичної науки, в першу чергу, це правове явище, яке виникає з моменту регламентації суспільних відносин в цій сфері нормами цивільного процесуального права.

Розумові та логічні процеси які відбуваються в голові учасників судового процесу не регулюються нормами цивільного процесуального права, вони підпорядковуються іншим законам – законам психології та логіки.

Аналіз приведених вище точок зору науковців дає змогу дійти до висновку про те, що при дослідженні поняття доказування не враховуються особливості правового регулювання доказування в цивільному судочинстві, що потребує додаткового висвітлення.

Тому, доказування в цивільному процесі, на мою думку, доцільно дослідити з точки зору особливості сфери правового регулювання, а саме як специфічної сфери процесуальних відносин з притаманними їм рисами та елементами, які виникають між учасниками доказової діяльності в цивільному процесі.

Вважаю, що такий науково-теоретичний аналіз слід здійснити виходячи з фундаментальних положень загальної правової доктрини теорії держави і права та теорії доказування.

Правове регулювання – це дія права на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права.

В умовах побудови України, як правової держави значення правового регулювання суспільних відносин набуває особливої актуальності. Адже, головною ознакою правової держави є ознака ефективної правової урегульованості суспільних відносин. Тому, одним із чинників ефективності судового захисту прав осіб є належне правове регулювання порядку здійснення судочинства.

Відповідно до положень теорії держави та права галузь права – це складова системи права, відносно самостійна сукупність його норм, об'єднаних загальністю предмета і методу правового регулювання.

Інститут права – це таке угруповання норм права певної галузі, що регулює конкретний вид однорідних суспільних відносин [6, 171].

Інститут права має наступні ознаки:

а) Однорідність фактичного змісту. Кожен правовий інститут передбачає регулювання строго визначеної групи суспільних відносин, яка охоплюється цією галуззю.

б) Юридична єдність норм. Норми, які утворюють інститут, виступають як єдиний комплекс, цілня система, в сукупності з другими інститутами, які складають нормативний механізм галузі. Всередині правового інституту відбувається спеціалізація юридичних норм: складне

поєднання різноманітних регулятивних, дефінітивних та інших норм покликано забезпечити цілісне регулювання відповідних відносин.

в) Законодавча відособленість. Як головні структурні підрозділи галузі інститути отримують зовнішнє відокремлене закріплення в нормативних актах у вигляді самостійних глав, розділів та інше. Та чи інша компоновка юридичних норм, їх об'єднання в глави, розділи, частини – це і є в більшості випадків процес диференціації і інтеграції нормативного матеріалу, який приводить до формуванню правових інститутів [7,140].

Ні в кого не виникає сумніву стосовно того, що цивільне процесуальне право представляє собою самостійну галузь права яка входить в систему права України.

В нашому випадку, цивільне процесуальне право – це сукупність і система правових норм, предметом регулювання яких є суспільні відносини у сфері здійснення правосуддя у цивільних справах загальними судами загальної юрисдикції

Інститут доказування у цивільному процесі є одним з галузевих інститутів цивільного процесуального права, який складається з сукупності норм, що регулюють процесуальну діяльність по доказуванню.

Цивільне процесуальне право та інститут доказування співвідносяться один з одним як ціле та окреме. Тобто, інститут доказування складається з групи норм, які регулюють однорідні суспільні відносини в середині цивільного процесуального права, як галузі права, взаємодіють з іншими інститутами цивільного процесуального права для виконання загальних завдань цивільного судочинства.

При цьому слід відміти, що люба галузь права характеризується своїм специфічним понятійним апаратом, який складає її фундамент. Правильне визначення відправних теоретичних понять та положень є основою теоретико-методологічних знань у будь-якій галузі права, що в свою чергу сприяє її розвитку з метою задоволення потреб суспільства.

Причому зміст правових категорій і понять мають утворювати лише такі ознаки, які відображають в узагальненому вигляді сутнісні (істотні) риси відповідних явищ чи предметів, іманентних їх класу (виду, типу) в цілому, і тому знаходять відображення у відповідних поняттях і категоріях. Вказаний підхід лежить у підґрунті формування оптимальних за обсягом узагальнення правових понять, що, у свою чергу, надає можливість конструювати з їх використанням точні за якістю правові норми, в яких чітко і однозначно сформулюються предмет і умови правового регулювання. [8, 58].

В свою чергу інститути права, як структурні елементи галузі права, також оперують своїм окремим понятійним апаратом, який визначає його відокремленість та особливості.

Зазначене вище обґрунтовує потребу у з'ясуванні правової природи інституту доказування у цивільному процесуальному праві з точки зору особливостей його правового регулювання. Тому нагальним є дослідження поняття доказування, як системи суспільних відносин які виникають в процесі подання, прийняття, збирання, витребування, дослідження та оцінки доказів при вирішенні цивільної справи у суді. Подібний аналіз буде слугувати заставою наукового пізнання сутності його цивільно-процесуального правового регулювання.

Дослідження норм доказування з точки зору його правового регулювання зумовлена також тим, що такий підхід сприяє розумінню сутності судочинства у цивільних справах і дає можливість дослідити особливості впливу права на суспільні відносини, сприяє розкриттю перебігу втілення принципів цивільного судочинства і норм цивільного процесуального права у процесуальну діяльність учасників цивільного процесу, розробці шляхів вдосконалення цивільного процесуального законодавства

з метою підвищення ефективності захисту прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави

Актуальність дослідження правової природи поняття доказування з точки зору його правового регулювання зумовлено необхідністю проведення судової реформи в Україні в напрямку удосконалення правозастосування при розгляді справ в судах, з метою справедливого та ефективного захисту прав його учасників, що відповідає визнанню України правовою державою.

Таким чином, можна прийти до висновку, що інститут доказування в цивільному процесуальному праві відбиває фундаментальні особливості нової національної моделі цивільно-процесуального судочинства.

Тому, аналіз норм інституту доказування можна здійснити, при дослідженні специфічних суспільних відносин, які виникають в сфері доказування при здійсненні правосуддя. Що має особливе значення для досягнення її мети, а саме ефективного правового впливу на суспільні відносини, які виникають у цій сфері, чи другими словами, об'єкт правового регулювання, так як і зміст однорідної групи суспільних відносин визначає в кінці кінців і специфіку правового регулювання.

Для аналізу суспільних відносин які виникають в процесі доказування при розгляді цивільних справ, на наш погляд, необхідно використовувати слідуєчі ознаки: об'єкт правового регулювання та мета правового регулювання.

Правове регулювання – це дія права на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права. Під об'єктом правового регулювання розуміються однорідні суспільні відносини, на які направлений вплив права з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку.

Тому, для з'ясування специфіки суспільних відносин, необхідно виходити з сфери виникнення та існування цих відносин. Такою сферою правового регулювання в нашому випадку є доказування, яке відбувається при розгляді справи в цивільному процесі.

При цьому, треба виходити з того, що інститут доказування представляє собою складову цивільного судочинства.

Відповідно до ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України (надалі ЦПКУ) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин.

При розумінні цивільного судочинства як врегульованого нормами цивільного процесуального права порядку розгляду і вирішення цивільних справ, який складається з сукупності процесуальних дій можна дійти до висновку, що доказова діяльність в цивільному процесі також складається з сукупності процесуальних дій її суб'єктів.

Відповідно до ч.1 ст.12 ЦПКУ цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін.

Згідно ч. 1 ст. 81 ЦПКУ кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень.

В процесі еволюції Цивільний процесуальний кодекс України з моменту визнання України незалежною, демократичною та правовою державою зазнав значних змін, так попередні редакції Цивільного процесуального кодексу України поклали тягар доказування на учасників судового процесу. Суд не мав права проявляти ініціативу в збиранні доказів, а міг тільки за клопотанням сторін допомагати в їх отриманні.

Не зважаючи на те, що, за останні часи були розширені дискреційні повноваження суду в сфері доказування, а саме суду надано право у виключних випадках збирати докази за власною ініціативою:

- право суду витребувати необхідні докази за власною ініціативою у справах окремого провадження (ч. 2 ст. 294 ЦПКУ);

- право суду збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи у випадках, коли це необхідно для захисту малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена (ч. 2 ст. 13 ЦПКУ);

- право суду витребувати за власною ініціативою докази, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів (ч. 7 ст. 81 ЦПКУ), такі є обмеженнями права суду збирати докази у випадках необхідності досягнення завдань цивільного судочинства – ефективного захисту прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

При цьому твердження проте, що законодавець при регламентації нової конструкції доказування в цивільному судочинстві забезпечив гармонічне поєднання ініціативи сторін та суду який стоїть на захисті публічного-правового інтересу відправлення правосуддя держави є сумнівним, Так як він протирічить меті та завданням цивільного судочинства.

При цьому не слід забувати активну роль суду при дослідженні та оцінці доказів наданих іншими учасниками процесу. Згідно ч.1 ст. 89 ЦПКУ суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Що стосується правової природи дій суб'єктів доказування, то тут слід відмітити наступне, доказова діяльність є процесуальною по своїй суті, оскільки по-перше, здійснюється в процесі розгляду та вирішення цивільної справи в суді, а по – друге, урегульована нормами процесуального права.

Цивільне процесуальне законодавство визначає загальні положення про процедуру доказування, закріплює за її учасниками права та обов'язки, встановлює вимоги до доказів, регламентує правила подання доказів та процедуру обміну змагальними паперами, визначає послідовність і зміст процесуальних дій.

Окрім цього, доказування у цивільних справах характеризується послідовністю процесуальних дій. Процес доказування відбувається у межах передбачених процесуальних форм і структурно складається зі стадій які взаємопов'язані та взаємообумовлені.

У цивільній процесуальній науці виділяються такі стадії: твердження про факти; зазначення доказів; подання доказів; дослідження доказів; оцінка доказів.

Твердження про факти представляє собою викладення обставин якими обґрунтовуються вимоги та заперечення.

Стадія зазначення доказів – це інформаційне повідомлення про докази, що підтверджують викладені обставини.

Подання доказів передбачає правила надання доказів до суду.

Дослідження доказів це безпосереднє сприйняття і вивчення судом при розгляді справи по суті інформації про фактичні дані надані учасниками процесу, відповідно до принципів усності й безпосередності.

Оцінка доказів це розумова діяльність суб'єктів доказування, яка проявляється в їх процесуальних діях, які регулюються нормами цивільного процесуального права, що в свою чергу забезпечує правильність логічних висновків. Якщо оцінка доказів учасниками процесу носить рекомендований характер, то оцінка доказів судом має

владний характер, так як є підставою для прийняття судового рішення.

Підбиваючи підсумок вважається за можливим зробити висновок, що об'єктом правового регулювання у сфері доказової діяльності в цивільному судочинстві є суспільні відносини які виникають і розвиваються в процесі доказування її суб'єктів.

Для з'ясування специфіки відносин які складаються в процесі здійснення доказування, необхідно розглянути їх під кутом основної цільової спрямованості їх регулювання, тобто мети. Мета правового регулювання полягає в упорядкуванні, закріпленні, охороні, а також в розвитку суспільних відносин у відповідності до потреб суспільства.

В науковій літературі висловлюються різні думки стосовно мети доказування.

Мета доказування розглядається як встановлення істини по справі, як всебічне повне та об'єктивне з'ясування дійсних обставин справи, встановлення обставин та фактів, що мають значення для справи, як законне та обґрунтоване вирішення правового конфлікту судом, як досягнення відповідності висновків суду фактичним обставинам справи в їх юридичному значенні та інше.

Разом з тим, доказування є однією із важливих складових цивільного судочинства, тому думається, що мету правового регулювання треба визначати через призму завдань цивільного судочинства та вимог до судового рішення закріплених на законодавчому рівні.

Відповідно до ст. 2 ЦПК України завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Згідно ч. 5мст 263 ЦПК України, обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Висновки. Таким чином, процедура доказування з однієї сторони направлена на повне та всебічне з'ясування справи, а з другої досягнення головної мети судочинства – захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Іншими словами, правове регулювання в сфері доказування має на меті ефективний захист прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

З урахування викладеного, вважається за можливе запропонувати наступне визначення поняття доказування у цивільному процесі: доказування являє собою обумовлену потребами суспільства сукупність однорідних суспільних відносин, виникаючих в процесі твердження про факти, зазначення, подання, дослідження доказів та їх оцінки учасниками судового процесу та суду при розгляді цивільної справи в суді з метою повного і всебічного з'ясування обставин справи і ефективного захисту прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Роль правового регулювання доказування полягає в тому, що саме завдяки належному правовому регулюванню доказової діяльності суду та учасників цивільного процесу, при розгляді цивільної справи, можливе досягнення ефективного рівня захисту прав, свобод та інтересів осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. С. Я. Фурса Цивільний процес України : Академічний курс : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [за ред. С.Я. Фурси]. К.: Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2009. 848 с. с. 361.

2. Цюра Т. В. Суб'єкти доказування та оцінки доказів у цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :12.0. 03 / Таїса Василівна Цюра. К., 2005. 17 с.
3. А.С. Штефан Поняття судового доказування у цивільному процесі. *Часопис Академії Адвокатури України*. Том 8. № 1 (26) 2015. с. 70.
4. С.В Васильєв. Цивільний процес Х.: Одіссей, 2008. С. 480.
5. О. Грабовська Місце доказування у системі цивільного процесуального права. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. №89/2011. с. 13-17.
6. Загальна теорія держави і права: Навч. Посіб/ А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л.Лисенков та інші; за редакцією В.В. Копейчікова.- Стер.вид. К.: Юрінком Інтер, 1999. с. 320.
7. С.С. Алексеев. Проблемы теории права. Курс лекций в двух томах. Том первый. 1972 ст. 395.
8. Панов М.І. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. *Право України*. 2014. № 1. С. 50– 60.
9. Луспенник Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. URL: <https://barristers.org.ua/news/dokazuvannya-u-tsyvilnomu-protsesi-shho-novogo-u-tspk-ta-chomu-sud-nadilenyj-pravom-vytrebuvannya-dokaziv/> (дата звернення: 20.01.2020).
10. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від від 18.03.2004. №1618-IV. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 20.01.2020).